

**NASIL
BİR KENT?**

**NASIL BİR
YEREL
YÖNETİM?**

Şubat 2009

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

GİRİŞ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak yerel seçimler öncesinde, demokratik katılıma açık, çağdaş bir yerel yönetim anlayışı geliştirilmesini tarihsel önemde görmektedir. TMMOB, bu belgeyle kentlerimizin yönetiminde kamu yararının, bilimin ve hukukun esas alınması için, seçim süreci ve yerel yönetim anlayışına ilişkin politika, düşünce, uyarı ve önerileri, kamuoyu ile paylaşmayı amaçlamaktadır.

TMMOB'nin uzunca bir süredir değişik kentlerde düzenlediği “Kent Sempozyumları” ve yaptığı çalışmalar göstermiştir ki; yaşadığımız kentler çağdaş toplumlara yakışır biçimde yönetilmemektedir. Kentlerde sağlık, çevre, altyapı, ulaşım, barınma, ısınma, eğitim, kültür ve benzeri birçok konuda sorunlar bulunmaktadır. Diğer yandan, kentlerimiz deprem, sel, heyelan ve yangın gibi afetlere hazırlıklı değildir. Bu durum mevcut yerel yönetim anlayışımız içerisinde toplumsal çıkarların ve insan yaşamının yeterince önemsenmediğinin en açık göstergesidir.

TMMOB, kentlerimizde var olan sorunların aşılması, sağlıklı kentsel çevrelerin üretilmesi ve kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesini öngörmekte; kent halkının ve meslek örgütlerinin demokratik katılımını ve denetimini sağlayacak bir anlayışın geliştirilmesini, öncelikli ve temel gerek olarak görmektedir.

Bugün içinde yaşadığımız kentlerin, mekansal ve çevresel bağlamda, sağlıksız büyümesinin ardında birçok etken ve neden bulunmaktadır. Bunlar en genel hatları ile; piyasa güçlerinin kent ölçeğinde de tek egemen olduğu siyasal zeminin yaratılması, sadece arazi rantına endekslenmiş bir kent ekonomisi anlayışı, sürekli ve plansız büyüme, toplumsal alanda yaşanan sosyal ve kültürel yozlaşma olarak özetlenebilir.

Ülkemizde yerel yönetimler alanında, özellikle 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve takip eden yıllarda yapılan yasal düzenlemelerle birlikte yeni ve karmaşık bir süreç başlamıştır. Bu noktadan itibaren, yerel idarelerce yürütülen hizmetlerde kamu yararı önceliği sürekli ihmal edile gelmiş, yıllar içinde, kentlerin imar, planlama, altyapı, ulaşım, enerji, çöp, su ve atık su gibi konulardaki sorunları çeşitlenmiş ve derinleşmiştir.

Ülkemiz kentleri, toplumun gelişmesi, yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve yaşam maliyetlerinin azaltılması gibi en temel beklentilere cevap vermeyen anlayışlarla yönetilmektedir.

Kentlerde yaşıyanların büyük bir kısmı eğitim, sağlık, barınma ve beslenme gibi temel haklardan yoksun bırakılırken, başta su, elektrik, doğalgaız ve ulaşım olmak üzere temel kentsel altyapı hizmetleri ile eğitim, kültür, sağlık, çevre vb. alanlarda sağlanan sosyal hizmetler özelleştirilerek, ticarileştirilmekte; kamusal kaynaklarımız yerli ve yabancı tekelere aktarılmaktadır. Emekçilerin, yoksulların ve tüm ezilenlerin sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamdan tümüyle dışlandığı yıkıcı bir ortamda yoksulluk ve yoksunluk derinleşerek sürmektedir.

Kentsel dönüşüm ve yeniden yapılanma olarak adlandırılan süreçlerle belirlenen kent parçalarının, “**kentsel dönüşüm**” adı altında, içinde yaşıyanlardan bağımsız, yeni imar hakları verilerek sermaye çevrelerine pazarlanması, özelleştirilmesi, satılması ya da tahsis edilmesi belli kesimler için ‘köşe dönme’ aracı haline getirilmiştir.

Kente ve bulunduğu doğal çevresine yönelik azami rant beklentileri doğrultusunda, Türkiye’de toplumsal düşünce, sınıfsal istemler, planlama kavramı, ulusal, bölgesel ve kentsel ölçeklerde planlama süreçleri özel yasalar ve yetki karmaşası içerisinde sulandırılmış; ülke çıkarı, toplumsal gelecek, dayanışma ve ahlaki değerler terk edilmiştir. “Halk” kavramı yerine “müşteri” kavramı ile yönetim anlayışı pekiştirilmiş; “Bireysellik, özel alan, serbest piyasa, rekabetçilik, yerelcilik, yönetişim, sivil toplumculuk, rantıye, yolsuzluk” kavramları yükselen değerler haline gelmiştir.

Azami rant beklentilerinin, yağmanın kısı kacına sokulan kentlerimizin doğal ve kültürel değerleri, ormanları, yeşil alanları, sahilleri yok edilmekte, kamu arazileri elden çıkarılmakta, yaşıyan çevresel kirlilikle birlikte kentlerimiz ve kentlilerimiz bir felaketin eşiğine getirilmektedir. Çıkarılan özel düzenlemelerle bu değerleri korumak ve gelecek nesillere aktarmak yerine bu değerlerin üzerinde dolaşan rant beklentilerinin önündeki engeller kaldırılmış, doğal ve kültürel değerlerimiz ile birlikte yaşam alanlarımızın geleceği de tehdit altına alınmıştır.

İç göçün yarattığı sorunlar yanında, yıllardır sürdürölen plansızlık ve denetimsizlik, yanlış arazi kullanım politikaları, kaçak yapılaşma ve imar affı süreçleriyle de beslenmiş, sağlıklı, güvenli ve yaşıyanabilir kentsel çevreler oluşturulmamıştır. Özellikle ortak yaşam ve kentlilik bilinci geliştirilememiş, kentsel yaşam ve aktiviteler sadece ekonomik ilişkilere indirgenmiştir.

Plansızlığın ve denetimsizliğin ağır sonuçları özellikle 1999 yılında yaşanan depremlerle göz önüne serilmesine karşın, geçen 10 yıllık süre içerisinde yaşanan acı deneyimlerden ders çıkardığımız ve oluşabilecek yeni afetlere yeterince hazır olduğumuz söylenemez.

Kentlerde lüks konut alanlarının, alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması kentleri bir arada tutan unsurları ve ortak kullanım alanlarını ortadan kaldırmaktadır. Kentler, giderek artan biçimde bütünlüğünü yitirerek birbirinden bağımsız ve ilişkisiz parçacıklara bölünmekte, varıl ve yoksul kesimler arası ayrışma ve uzaklaşma fiziksel mekana da yansımaktadır.

Tüm bu olumsuz gelişmeler, kentte yaşayan farklı kesimleri farklı boyutlarda etkilemektedir. Kentlerimizde her geçen gün artmakta olan fiziksel engeller ve standartlara uygun olmayan mekânsal düzenlemeler yüzünden başta engelli vatandaşlarımız olumsuz etkilenmektedirler. Sosyal hizmet üretme anlayışından uzak birçok uygulama ile kentlerde yaşayan engelli vatandaşlarımızın var olan sorunlarına yenileri eklenmekte, yaşamları daha da zorlaştırılmaktadır.

Özetle; ülkemizde 1980'den bu yana, kent ortamlarında doğal ve kültürel varlıkların yağması artarak sürdürülmüş, 'yerelleşme' adı verilen bu süreç, sadece yağmayı derinleştirmeye hizmet etmiştir. Son beş yıllık dönem içerisinde de, izlenen bir çok haber ve olaydan, görülen binlerce dava dosyasından anlaşılacağı gibi yerel yönetimler, merkezi vesayet altında birer çıkar tezgahı gibi çalışmaya devam etmiştir. Tüm kentsel kamusal hizmetlerin pervasızca özelleştirilmesi; planlama, imar, kentsel altyapı ve ulaşım hizmetlerinde yolsuzlukların artması, kentsel rantın yandaş ve varıl kesimler lehine yönlendirilmesi son dönemde de birçok yerel yönetimin temel hedefi olmuş, icraatları arasında yerlerini almıştır.

Tüm bu sorunlara ve olumsuzluklara karşın, demokratik katılımın sağlandığı yerel yönetimlerin oluşturulması ve çözüm üretilmesi olanaklıdır.

Bugün, kentlerimizin ve toplumun yerel seçimlerde ihtiyacı olan temel yaklaşım, "toplumcu ve halkçı bir yerel yönetim" anlayışıdır. Bu anlayış, katılımcılığın önünü açan, toplumun değişik kesimlerine, karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerinde söz hakkı tanıyan politika ve uygulamaların hayata geçirilmesidir.

TMMOB'NİN YEREL YÖNETİMLERE YAKLAŞIMI

“Kentin sakini değil, sahibi olalım...”

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, toplumsal gelişme ve çağdaş yaşamın gerektirdiği kentsel yaşam kalitesine ulaşılabilmesi için kentlere ilişkin sorumluluğunu yerine getirmeyi, mevcut politika ve uygulamalardan farklı bakış açıları sunmayı ve kentlerin daha yaşanabilir niteliklere kavuşmasını hedeflemektedir.

TMMOB kent yaşamını ilgilendiren imar, kültür ve turizm, çevre, kamu yönetimi, merkezi ve yerel yönetim sistemlerini düzenleyen yasaların eksiklik ve yetersizliklerinden söz ederken; insan sağlığı, doğal çevre, insan hakları-kentli hakları, katılım, yaşanabilirlik gibi kavramları referans almayı ve bunları ön plana çıkartmayı amaçlamaktadır.

TMMOB kent sorunlarına ilişkin olarak yerel yönetimler, kamu kaynaklarının dağılımı, afetler, çevre, altyapı, doğalgaz, ulaşım, konut, turizm, kentsel koruma, kentsel dönüşüm temalarında sorun tespitlerini ve çözüm önerilerini bugüne kadar birçok kez kamuoyuna sunmuştur. Bu belgede de, kentlerimizde yaşanan sorunlar tanımlanmakta, bunların nedenleri açıklanmakta, kentlerin daha yaşanabilir olması için izlenmesi gereken politika ve yöntemler üzerine öneriler sunulmaktadır.

Özerk-Demokratik-Etkin Yerel Yönetim

Günümüzde, yönetimler, siyasi partiler, seçim yasaları ve kamu yönetimi sisteminden kaynaklanan ve seçilmiş yerel yöneticiler aracılığıyla artırılan kentsel sorunlar ile karşı karşıyayız. Mevcut temsili demokrasinin yetersizliği, kentli örgütlenmelerin artmasını ve katılımcılığın bir ilke olarak geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Yerel yönetimlerin; kendi kendini yöneten, katılımcılığı benimseyen, temel kentsel sorunların olabildiğince toplumun tüm katmanlarının mutabakatı ile çözüleceğine inanan, şeffaf, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, gücünü halktan alan yönetimler olmaları gerekmektedir. Sosyal ve kültürel değerlerin üretildiği, bilimin geliştirildiği, tüm yaşamsal faaliyetlerin paylaşıldığı demokratik örgütlenmelerin en temel biçimlerine sahne olan kentlerin ve yerel yönetimlerin üzerindeki her türlü merkezi vesayet kaldırılmalı daha özerk yapılar haline getirilmelidir.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerde daha özerk ve özgür bir yapı için temel çıkış noktası, halkın yönetimde söz, yetki ve karar sahibi olmasıdır.

Katılımcı Kent Yönetimi

Kent konseyleri, kent meclisleri gibi yönetime katılımı mümkün kılacak mekanizmaların oluşmaması ve yeterince etkin olmaması nedeniyle, halkın kent yönetimine katılımının gerçekleştiği söylenemez. Kentlilerin karar alma süreçlerinde yer almaması, bu süreçlerin yerel yönetim veya merkezi yönetimin bir görevi gibi algılanması, daha da ileri giderek oylarını kendi güncel çıkarları için sadece seçimden seçime kullanabileceği bir silah olarak görmesi ve bu yapının da siyasi erk tarafından teşvik edilmesi katılımcı yaklaşımı ortadan kaldırmaktadır.

Halk, yerel yönetimin kendi yönetimi olduğunu benimsemelidir. Meclis toplantıları halka açık olmalı ve kararları duyurulmalı, encümen kararları hakkında bilgi verilmeli, plan-proje-program-bütçe konularında halk sürekli olarak bilgilendirilmelidir. Tüm kentsel karar üretme süreçlerinde en yaygın katılım mekanizmalarının sağlanması amaçlanmalıdır. Emek-meslek örgütleri, demokratik toplum örgütleri karar ve yürütme organlarında yer almalıdır. Varolan bu yapıların yanı sıra ‘kent konseyleri’, ‘kent meclisleri’ ve ‘mahalle komiteleri’ gibi halkın yerel yönetim faaliyetlerine ve karar alma süreçlerine doğrudan katılım olanaklarını sağlayacak yeni organlar tanımlanmalı ve oluşturulmalıdır.

Demokratikleşmenin başlangıcı olması gereken yerel yönetimlerin halkın katılımına, taleplerine, denetimlerine yol gösterici olmalıdır. Bunun için; halkla ilişkiler birimleri, danışma büroları, araçları, e-belediye, yazılı dokümanlar (plan, program, bütçe, kent rehberi vb) ile bireysel başvuru, katılım hakkı, mahalle toplantıları, danışma kurulları vb organizasyonları sağlamak yerel yönetimlerin benimseyeceği diğer politikalar olmalıdır.

Alınan kararlar -günlük çözümleri olduğu kadar- geleceği de ilgilendirir. Halkın bu kararların alınmasına ve uygulanmasına doğrudan müdahil olması, yerel yönetimlerle birlikte ülke demokrasisini de geliştirecektir.

Etkin Kentsel Hizmet Üretimi

5393 Sayılı Belediye Yasası’na göre yerel yönetimler, “Belediyenin ve belde sakinlerinin yerel ve ortak nitelikteki gereksinimlerini karşılamak üzere” kurulmuşlardır. Bu hizmetlerin hayata geçirilmesinde, “yerellik” ve “yerindelik” temel bir politika olarak algılanmak durumundadır. Kentsel hizmetlerde, kentteki hizmetlerin üretilmesi ve paylaşılmasında; kentte yaşayan insanlara bu hizmetlerin eşit sunulmasını çıkış noktasıdır.

Su temini ve arıtımı, atık su hizmetleri, çöp ve temizlik hizmetleri, imar çalışmaları, ulaşım hizmetleri, kesintisiz ve sağlıklı enerji - doğalgaz temini, çevre sağlığı, zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım konuları kentsel hizmetlerin planlamasındaki çeşitliliğin önemli bileşenleridir.

Bu hizmetlerin yerine getirilmesi sürecinde, eylem programlı bir parasal kaynak oluşum ve kullanımını gözetmek; önceliklerin belirlenmesinde kamusal yararı ön planda tutmak; çağdaş tekniklerin kullanıldığı kalıcı altyapı elemanlarını yeğlemek; özette iyi bir yaşam kalitesine sahip olan, katılımcı, dışlanmayan bir kentli yaratmayı hedef almak kentsel hizmet üretmede temel politika olmalıdır.

Kamu Yararı Odaklı Demokratik Kent Planlaması

Kent planlaması fiziksel çevreyi olduğu kadar sosyal ve ekonomik ilişkileri de şekillendirmektedir.

Planlama; her türlü fiziksel yapı, doğal engel ve eşik bilgilerini inceleyen, kültürel ve doğal değerlerin korunarak sonraki nesillere aktarılmasını amaçlayan, nüfus gelişiminin ve demografik kestirimlerin ışığında, kentteki tüm sosyal yapıları dikkate alan, iktisadi faaliyetleri inceleyen ve istihdam olanaklarının artırılmasını hedefleyen, her türlü afet riskine karşı sakıncalı alanlarda gerekli önlemlerin alınmasını hedefleyen ve kamu yararını her daim merkeze alan ilkeler doğrultusunda yapılmalıdır.

Bu doğrultuda, planlama başta olmak üzere, kentleşme, konut, çevre ve uygulama alanlarına ilişkin düzenleyici yasal ve hukuksal sistem tümüyle gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir. Planlama mevzuatındaki dağınıklığa ve yetki karmaşasına son verilmelidir. Özelleştirme ve rant odaklı parçacı planlama anlayışı yerine katılımcı, şeffaf, bütüncül planlama anlayışını geliştirecek yasal düzenleme ve kurumsal yapılanma gecikmeksizin hayata geçirilmelidir.

Yol, otopark, okul, elektrik, su, sağlık ocağı, park, yeşil alan, oyun alanı, spor tesisleri gibi sosyal donatı ve teknik altyapı alanlarının, mevcut durum ve nüfus tahminleri göz önüne alınarak planlanması esas alınmalıdır.

Kentlerimiz için yapılan imar planlarında yalnız rant amaçlı, binlerce noktasal ve bölgesel ölçekte imar planı değişikliği yapıldığı için düzensiz kentsel alanlar yaratılmıştır. Kamu yararı dışında özellikle kişisel ranta

dönük plan değişiklikleri yapılmamalı, plan bütünlüğünün korunmasına özen göstermelidir. Sağlıklı ve uyumlu gelişen, kültürel ve doğal değerleri korunan kentlerin yaratılması için toplumun ve ilgili meslek odalarının da görüşü alınmalı, sonuçları tartışmaya açılmalıdır.

Planlamada kararlar birbirini tamamlayıcı olmalıdır. Amaçlar, hedefler ve kaynaklar arasında bağ kurulup, değişen gereksinme, hizmet ve kaynaklarla stratejilerin yeniden belirlenmesi sağlanmalıdır. Uzun erimli ve kapsamlı planlama anlayışına yeniden dönülmelidir.

Sağlıklı Çevre

Doğal çevrenin korunması ve kamu yararına değerlendirilmesi yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları arasındadır. Bu çerçevede yerel yönetimler sınırlı kaynakları ve doğal varlıkları (enerji, su, hava, toprak, hammadde, besin) idareli kullanmakta hassas davranarak, bu konuda halkın eğitilmesi için her türlü çabayı göstermek durumundadır. Yerel yönetimler, kent ortamında oluşan katı ve sıvı atıkları sadece başka alanlara taşıyarak, çevre sorunlarına köklü çözümler üretmezler. Bu nedendir ki, öncelikle çevre kirliliğini önlemeye, atık azaltmaya yönelik politikalar hayata geçirilmelidir.

Katı ve sıvı atıkların göl ve nehirlere boşaltılması, atıkların yakılması gibi geçici, kısa dönemli önlemler ve yaklaşımlar terk edilmelidir. Temiz üretim teknolojileri ile örneğin alternatif yakıt kullanımı ve benzeri önlemlerle atığın kaynağında azaltılması ve kirliliğın önlenmesi gibi yeni ve kalıcı yöntemler uygulamaya alınmalıdır.

Yeşil alanların korunması ve geliştirilmesi, hava kalitesi ve iklimine olumlu katkıda bulunan temel faktörlerdendir. Kent ve kırsal doğal kaynaklarını ve biyolojik çeşitliliklerini korumak, zenginleştirmek ve herkes için erişilebilir kılmak temel politika olmalıdır.

Su potansiyeli, toprak veri tabanı ve haritaları esas alınarak, çevre öncelikli kalkınma ilkesi doğrultusunda toprağın niteliği, arazinin yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek uygun kullanım şekilleri belirlenmelidir. Bu doğrultuda mutlak tarım arazileri ile diğer verimli araziler tarımsal amaç dışında kullanılmamalıdır. Böyle bir yaklaşım ise kent mekanına yönelik çevresel sorunların azalması yanında kentsel nüfusun kontrolü bağlamında da olumlu sonuçlar yaratabilecektir.

Suyun her türlü kirlenmeden arındırılarak kaynağından çıktığı gibi en sağlıklı ve ekonomik biçimde insanlara ulaştırılması (sistemdeki su kaçakları da giderilerek) için; ileriki yıllar ihtiyacı hesaplanarak plan ve projeler geliştirilmeli, büyük kentlerde olduğu gibi, kentte yaşayanlar paketlenmiş sulara mahkûm edilmemelidir.

Su kirliliği yanında, hava kirliliği, gürültü kirliliği, görsel kirlilik gibi sorunların çözüldüğü ve toplumsal yaşamı kolaylaştırmak amacıyla kentsel altyapı çalışmalarının etkili ve verimli yapıldığı bir çevre yönetimi oluşturulmalıdır.

Kent ve Sağlık

Yerel yönetimlerin bir görevi de 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinin 'b' bendi ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7'nci maddesinin 'v' bendi hükümlerinin verdiği yetkiyle; hastane, poliklinik, sağlık merkezleri gibi tesisler açmak suretiyle halkın temel sağlık hizmetlerini karşılamaktır. Yerel yönetimlerin, sağlık hizmetini bir kamu hizmeti olarak değerlendirip, bu çerçevede proje ve yatırımlara yönelmesi, var olanları genişletip geliştirmesi ve koruyucu sağlık hizmetleri vermesi sosyal devlet anlayışının doğal sonucu olarak görülmelidir.

Kişisel sağlık sorunlarının bir kısmı, kentsel altyapı yetersizliği nedeniyle meydana gelmektedir. Anılan yasa ve ilgili yönetmeliklerde, kentsel sağlıkla ilgili hususlar "su ve kanalizasyon, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık" olarak belirtilmekte ve öncelikli işler arasında sayılmaktadır. Yerel yönetimler, özellikle insan sağlığının korunması amacıyla bu konuda gerekli duyarlılığı göstermeli ve kent yaşamında önemli yer tutan fiziki planlarda kentsel sağlığa yönelik alt ve üst yapı program ve projelerini vakit geçirmeksizin uygulamaya almalıdır.

Barınma

Halkın barınma sorununun çözümüne yönelik olarak hazine arazileri arsa stoku olarak tutulmalı, bu stoklar kentsel planlamada insan-toprak ilişkisi göz önünde bulundurularak kullanılmalıdır. Barınma ihtiyacının güvenli, sağlıklı konutlar aracılığıyla çözülmesi için programlar ve kurumlar geliştirilmelidir. Halkın barınma sorununu çözmek yerine orta-üst gelir gruplarına ve ranta yönelen TOKİ, bu amaca uygun olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Yerel yönetimlerin ilgi ve sorumluluk alanı, barınma sorununa insani çözüm bulma doğrultusunda genişletilmelidir.

Afetler ve Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, ülkenin büyük sorunlarından olan deprem tehlikesini göz ardı etmemeli; bu konu yerel yönetim programlarının öncelikler listesinde üst sıralarda yerini almalıdır. Kaçak yapılaşma ve güvenli olmaktan uzak binaların güçlendirilmesi çalışması için kaynak yaratılması, afete hazırlık gibi konu ve sorunlar yerel yönetimlerin programlarına girmelidir.

Ülkemiz, sahip olduğu jeolojik, topografik ve meteorolojik koşulları nedeniyle büyük can ve mal kayıplarına yol açan afet olayları ile sıkça karşılaşmaktadır. Ülkemizin yüzde 96'sı deprem bölgesinde bulunmakta, nüfusumuzun yüzde 98'i değişik derecelerde deprem tehlikesi altında yaşamaktadır. Son 58 yıl içerisinde depremlerde 58 bin 202 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 122 bin 96 kişi yaralanmış ve yaklaşık olarak 411 bin 465 bina yıkılmış veya ağır hasar görmüştür. Depremlerde her yıl ortalama bin üç vatandaşımız ölmekte ve 7 bin 94 bina yıkılmaktadır. Bunun yanı sıra kentsel ve kırsal yerleşim alanları sadece deprem değil aynı zamanda heyelan, su baskını, kaya düşmesi vb tehlikelerin yarattığı zararlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

Özellikle 1999 depremleri Türkiye'ye bu gerçeği hatırlatmakla kalmamış, yapı denetim yasasından imar yasasına, mühendislik mimarlıkla ilgili yasalardan yerel yönetimleri düzenleyen yasalara kadar geniş bir yelpazede mevzuatın yeniden ele alınması, toplumsal hayatın depreme karşı düzenlenmesi zorunluluğunu açığa çıkartmıştır. Ertelenmeyecek bir başka konu da, her il için bina envanterinin çıkarılması ve deprem master planı hazırlanmasıdır.

Yapı üretim sürecinin önemli ayaklarından biri de yerel yönetimlerdir. Özellikle denetim mekanizmasının işletilmesinde yerel yönetimlere büyük sorumluluk düşmektedir. Düzenleyici yasanın ve donanımının bu ihtiyaca göre şekillenmesi şarttır.

Sağlıklı, güvenli ve yaşanabilir kentsel çevreler oluşturulması için, afet tehlike ve risklerini dikkate alan afete duyarlı planlama yaklaşımının geliştirilmesi ve yerbilimsel verilerin planlamaya entegrasyonu sağlanmalıdır.

Afet riskinin, afet olmadan önce önlenmesi veya azaltılması, afet sonrası ise mağduriyetin en aza indirilmesini esas alan çağdaş bir afet yönetim sistemi kurulmalıdır.

Afet risklerinin azaltılması sürecinin önemli bir aktörü olan yerel yönetimler tarafından toplumun afet bilinci ve afetlere karşı mücadele kültürünün geliştirilmesine katkı sağlayacak eğitim çalışmaları organize edilmelidir.

Ulaşım

Kentlerimizde yaşanan ulaşım sorunları, bütüncül yaklaşımdan yoksun noktasal, plansız ve parçacı kentsel gelişmeler ile kentin kontrolsüz büyümesinden ve bunlara paralel yanlış ulaşım politikalarından kaynaklanmaktadır. Kent içi ulaşım ile ilgili temel yanlışlık, var olan sorunların çözümüne “erişilebilirlik” amacı ile yaklaşmayan, bunun yerine özel araç odaklı, günübirlik geçici çözümler üreten, bunlarla varolan sorunlara yenilerini ekleyen yönetim anlayışındadır. Oysa; ulaşımında esas olan erişilebilirliği kolaylaştırmaktır. İnsanların yaşam alanlarına konforlu, hızlı, ucuz ve daha kolay erişmelerini sağlamak temel amaç olmalıdır.

Ulaşım denince akla sadece karayolu ve karayolunda alınacak önlemler gelmektedir. Halbuki yük ve yolcu taşımacılığındaki talepleri, tüm ulaşım türlerini kapsayan toplu taşımacılığı birincil kılan yatırım politikalarıyla çözmek gerekmektedir.

Her kent için “**Ulaşım Master Planı**” hazırlanmalı, toplu taşımadan bisiklet yollarına kadar kent-insan-ulaşım ilişkisi bu kapsamda düzenlenmelidir. Bir kentin ulaşım ana planı o kentin mekânsal gelişimini hedefleyen nazım planına uyumlu olmak ve paralellik göstermek durumundadır. Bu uyum ve paralellik sağlanmadığı durumlarda kentsel gelişimin getirdiği sıkıntılar çoğu kez alt yapı eksikliği olarak tanımlanmakta, bunun aşılması için yeni yol bağlantılarının açılması, yol genişletmeleri gibi fiziki önlemler ve salt trafik idaresi yöntemlerine başvurulmaktadır.

Bazı kentlerde bir taraftan metro inşaatlarına başlanmış, diğer yandan katlı kavşaklar, alt-üst geçitler, çevre yolları ve viyadükler yapılarak “trafiğin akması” için projeler uygulanmaya konulmuştur. Ancak, yapılan tüm bu projelere ve harcamalara rağmen, ulaşım ve trafik sorunlarında azalma olmamış, artan nüfus, gelir düzeyleri, kentsel yayılma, otomobil sahipliği ve kullanımındaki artışlar daha da kronikleşen sorunlara yol açmıştır.

Özellikle son yıllarda yaygın bir şekilde kent merkezlerinde katlı kavşakların inşaatına hız verilmesi gibi olumsuz ve geri dönülmez

uygulamaların ağırlık kazandığı görülmektedir. Kent merkezlerine otomobillerin girişini kolaylaştıran katlı kavşaklar ve köprülerin inşası ön plana çıkarken, toplu taşımanın geliştirilmesi yönündeki raylı sistem projeleri ise çok zayıf bir şekilde gündeme gelmektedir. Oldukça ucuza ek kapasiteler sağlayacak otobüs yolları, otobüs şeritleri gibi toplu taşıma öncelikleri yaratılması seçenekleri ise göz ardı edilmektedir.

Otomobillerin ve diğer motorlu taşıtların hareketlerine öncelik veren köprü ve kavşak inşaatlarıyla kaynaklar tüketilirken; yayaaların yürüme ve erişim koşulları kötüleşmiş, kentsel mekanlar ve değerler geri dönülmez bir şekilde yollara ve kavşaklara bırakılmıştır.

Kent içi ulaşımda küçük taşıma kapasiteli (minibüs, taksi vb.) araçların ve özel otomobillerin kullanılması, var olan ulaşım alt yapısının verimsiz kullanılmasına, daha fazla enerji tüketilmesine, daha yüksek yatırım ve işletme giderlerine, daha fazla kamu alanı kullanılmasına neden olmakta, artan araç sayısı ile birlikte egzoz gazı emisyonu sonucu kükürt dioksit, azot oksitler, hidrokarbonlar, karbonmonoksit, gazlar ve partikül maddeler önemli ölçüde hava kirliliği yaratarak kent yaşamını olumsuz etkilemektedir.

Günümüz ulaşım planlamasında "araçların erişebilirliğinin sağlanması yerine, insanların daha kısa sürede, daha güvenli, daha konforlu, daha ekonomik ve çok sayıda taşınmasının sağlanması" ve bunun da ancak toplu taşıma araçları ile gerçekleşebileceği temel ilke olarak kabul edilmelidir. Kentsel raylı sistemler yüksek yolcu kapasiteli, buna karşın arazi kullanımı ve çevre kirliliği en düşük boyutlarda olan toplu taşıma araçlarıdır. Kıyı kentlerimizde deniz ulaşımından yararlanılması öncelikli hedefler arasında yer almalıdır.

Bu noktada ulaşımda benimsenmesi gereken çağdaş yaklaşımlar en genel anlamıyla taşıtlara değil insanlara öncelik veren yaklaşımlar olmalıdır. Yatırım ve işletmecilikte mevcut alt yapı-tesis ve kaynakların verimli ve etkin kullanılmasına odaklanan; yatırım ve işletme giderlerini en azda tutan, çevresel, kentsel, insani, sosyal ve tarihi değerleri bozmayan, tersine koruyan ve destekleyen; toplumun ilgili kesimlerinin her aşamada karar süreçlerine katılımını sağlayan; modern teknolojilerin kullanımında maliyet etkinliğini ön planda tutan ulaşım türlerinin projelerinin yöntem ve tekniklerin öncelikle kullanılması gereklidir.

Kent Kimliği

Her yerleşimin korunması ve vurgulanması gereken bir kimliği vardır. Yerleşimin bölgesel ilişkileri, konumu, nüfusu, fiziki sınırları, çevresi, iklimi, yapısı, kökeni, tarihi, işlevleri ve bunların tümü bir yerleşimin diğerinden farkını ortaya koyar.

Kent kimliği, kentin içinde bulunduğu doğa, kentin fiziksel biçimlenmesi ve sosyo-kültürel değerlerle oluşur ve gelişir. Doğal çevre verilerini topografik durum, iklim koşulları, su ögesi, bitki örtüsü, jeolojik durum ve genel konum oluşturur. Fiziksel biçimlenmenin verileri ise kentin ana formu ile bu formu oluşturan yapılar, yollar, meydanlar gibi kentsel öğelerdir. Sosyo-kültürel değerler ise, birey ve toplum tarafından oluşturulur. Bu bağlamda bireyin kendi geçmişiyle ilgili bilinçli-bilinçsiz tüm algıları, bilgileri, birikim ve deneyimleri, davranışları, gereksinim ve istekleri ayrıca içinde yaşadığı topluluğun adet, gelenek, inanç ve beklentileri kimliğini biçimlendirir. Bireysel kimlik grup ve toplum kimliğini oluşturur.

Günümüz yerleşmelerinin kimliği; hızlı kentleşme, göç ve bilimsel doğrulara dayandırılmayan planlamalar gibi nedenlerle hızla ve olumsuz yönde değişmektedir.

Süregelen olumsuz uygulamalar ve gelişmeler, kendine ve çevreye yabancılaşma, çevreyle özdeşleşememe, “aidiyet” duygusunun zayıflaması gibi birçok sosyal davranış bozukluğunu da beraberinde getirmektedir.

Yerel yönetimler, kentsel kimliğin en temel koruyucusudurlar. Kentle ilgili gelişmenin bu kimliği bozucu ve yok edici politikalar üzerine kurgulanmaması gerekir.

Kültürel Mirasın Korunması

Kültürel mirasın korunmasında yerel yönetimlerin önemli işlev ve sorumlulukları olduğu bilinmektedir.

Taşınmaz kültür varlıklarımız kent ve kasabalarımızın kimliğini oluşturan öğelerin başında gelir. Bu nedenle, korunmaları, onarılmaları ve gerektiğinde çağdaş işlevlere tahsis edilerek kullanılmaları kamu yararına olan bir işlemler dizisidir. Kültürel mirasın korunması ve değerlendirilmesinin istenen ve özlenen düzeyde gerçekleşmesi için yerel yönetimlerin, kendilerine tanınan yeni yetki ve kaynakları kullanacak kadrolara sahip olması gerekir. Kamu yararını belli grupların ya da kişilerin

yararı üzerinde tutacak bir politika benimsemeleri; doğal ve kültürel değerlerin, kalkınmanın ve gelişmenin karşısında değil, aksine yanında olan bir itici güç olduğunu kabul etmeleri; koruma ve geliştirmeyi bir yaşam biçimi olarak benimsemeleri ve bu doğrultuda çaba göstermeleri gerekmektedir.

Engelsiz Kent Ortamları

Ülkemizde nüfusun yaklaşık %10'unu oluşturan 7.5 milyon engellinin bulunduğu varsayılmaktadır. Yaşlılar ve düşkünlerle birlikte, kentlerde yaşayan tüm engellilerin, toplumsal hayat içerisinde engeli bulunmayan bireyler kadar eşit hak ve yükümlülükler sahip oldukları tartışmasız bir gerçektir.

Engellilerin toplumla iç içe ve diğer insanlar gibi yaşamasında imar, planlama ve uygulama ile ilgili her türlü tedbiri almak, alt yapı çalışmalarında ve kent mobilyalarının seçiminde engellilerle ilgili ölçü, norm ve standartlara dikkat edilmesi yerel yönetimlerin ana görevi olmalıdır. Zorunluluklar nedeniyle engelliler için özel alanlar ve tesisler yapmak da yerel yönetimlerin görevlerindedir. Engellilere ilişkin politikalar, aşırı himayeci değil, toplumla bütünleştirici olmalıdır. Bu nedenle aşırı korunaklı bir çevre yerine, çocukların, yaşlıların, engellilerin, çevreleriyle uyum içinde, diğer tüm kentlilerle birlikte, tecrit edilmeden, toplum hayatının günlük yaşantısına katılımlarını sağlamak gerekir.

Kamu İhale Sistemi, Yolsuzluklar ve Yerel Yönetimler

Sıkıntılı ve sorunlu bir alanı işaret eden kamu ihale sistemi, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle içinden çıkılmaz bir hal almış, daha da önemlisi; kamu alanına sirayet eden kayırmacılık ve partizanlık ile yolsuzluk "güvenceye" kavuşturulmuştur. Yasa değişikliğinin yarattığı olumsuz pek çok sonuç bulunmaktadır. Kamu ihalelerinde eşitlik ve adalet ilkesinin ortadan kalkmasının kamu hayatında derin bir yaraya yol açacağı tartışılmaz bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Bölge Kalkınma Ajanslarının kurulması, kamu hizmetlerinin yerellere devri ve benzeri girişimler, yerel hizmetler başta olmak üzere tüm kamu hizmetlerinin ticarileşmesinin önünü açacak, özelleştirilmeyen kurum kalmayacaktır. Yerel yönetimlerin sorumluluk alanındaki işlerde taşeronlaştırma uygulaması yaygınlaşacaktır.

Denetimden uzak, kayırmacılığı ve yolsuzluğu körükleyecek mevcut ihale sistemi yerine hukuk ve kamu yararını temel alan şeffaf, denetime açık, eşitlikçi bir sistemin kurulması gereklidir.

Başta büyükşehirler olmak üzere belediyelerin ve bağlı iktisadi teşebbüsler olarak faaliyet gösteren anonim şirket statüsündeki yapılanmaların, kuruluş faaliyetleri ve kamusal yarar dışına çıkan her türlü etkinliklerinin önüne geçilmelidir. Yerel yönetimlerin her türlü mal ve hizmet alımını gerçekleştirirken kullandıkları, seçim dönemleri yaklaştıkça artan birçok yolsuzluk, vurgun ve talan olayının odak noktası haline gelen bu ve benzeri şirketler üzerinde gerek Sayıştay, gerekse diğer kamusal denetim yollarının önünü kapayan yasal düzenlemeler ortadan kaldırılmalıdır.

Yerel yönetim bankacılığı, kamu yönetimi, altyapı sektörü ve bankacılık sektörünü bir araya getiren bir alandır. Yerel yatırımların planlanması, uygulanması ve finansmanı alanında merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında eşgüdüm sağlanması ve yerel yönetim bankacılığı alanında faaliyet gösteren İller Bankası tasfiye edilme noktasına getirilmiştir.

İller Bankası, yerel yönetimlere yönelik finansman yanında, mühendislik-mimarlık alanında da teknik destek veren Türkiye'ye özgü bir kurumdur. İller Bankası'na mutlaka sahip çıkılmalı, tasfiyesi durdurulmalıdır. Yerel yönetimlerin tüm altyapı hizmet ve çalışmalarının, İller Bankası aracılığıyla ülke bütününde genel planlama çerçevesinde ve öncelikler anlayışı içerisinde yürütülmesinin ülke ekonomisi ve planlaması açısından da yararlı olacağı görülmelidir, yerel yönetimlerde İller Bankası'nın rolü güçlendirilmelidir.

Kent Suçları

Kentlerimizde kamu yararını ve mülkiyetini yok sayarak inşa edilen, yerleşmelerin gerektirdiği temel sağlık koşullarından ve altyapı gereklerinden yoksun, genel ve yerel seçimler sürecinde oy kazanma amacıyla göz yumulan kaçak yapılar yoğun olarak görülmektedir. Buna karşın fiziksel ve sosyal iyileştirmeyi öngörmeyen imar affı uygulamaları da yıllardır yapıla gelmiştir. İmar aflarının kaçak yapılaşmayı özendirerek artıracığı gerçeği göz önünde bulundurularak bu uygulamalara son verilmelidir.

Kent suçlarına karşı denetim hukuku oluşturulmalıdır. Kamuoyu denetimi dışında etkin denetim; yerel yönetimler bünyesinde oluşturulacak

örgütlenme birimi ile “iç hiyerarşik denetim”, yerel meclis tarafından “karar ve yürütme organlarının denetimi”, bağımsız bir denetim kurulunca “mali denetim” sağlanmalıdır.

Kente karşı işlenen suçlara olanak sağlayanlarla ilgili kovuşturma girişimlerine derhal başvurularak cezalandırılmaları sağlanmalı, kent suçları durdurulmalıdır.

Kent ve Güvenlik

Yerel yönetimler, topluma verilecek yerel ve ortak hizmetlerden sorumlu olmaları, güvenli toplumun oluşumunda tabandan başlayacak bir örgütlenmeyi en kolay gerçekleştirecek kurum olmaları, suçların oluşumuna neden olan toplumsal deformasyonları giderebilecek ilişkilere ve araçlara sahip olmaları vb. nedenlerle kent güvenliğinin sağlanmasında birincil kurum olarak görülmelidir.

Kentsel çevreyi iyileştirici önlemleri alırken beraberinde; gençlere sağlık, eğlence, eğitim, istihdam konularında olanaklar yaratmak suç oluşumuna karşı alınacak tedbirlerdendir. Toplumda zorluklarla karşı karşıya olan kesimlere; ayrımcı yapılar oluşturarak değil, aksine, ekonomik bütünleşme, barınma gibi sorunlarına detaylı yaklaşımlarla, özel önem verilmesi gerekmektedir.

Bu yaklaşımlarla yerel yönetimlerde;

- Yeniden yapılanma gerçekleştirilmeli,
- Seçilmiş organların etkinliği sağlanmalı,
- Hizmetlerin üretilmesi ve dağıtılması,
- Mali kaynaklar,
- İnsan gücü-kadro,
- Personel eğitimi,
- Mühendis, mimar ve şehir plancılarının istihdamı alanları yeniden düzenlenmelidir.

Yeniden Yapılanma

Hizmetlerin etkili bir biçimde yapılabilmesi için yerel yönetimlerin büyüklük ve sınırları bilimsel ve teknik doğrularla belirlenmelidir. Yerel yönetimler, halk oylaması ve benzeri yöntemlerle yerel halka başvurup,

yetkilerini sivil toplum örgütleriyle paylaşmalıdır. Örneğin, birden çok birimi ilgilendiren sorunlar özel düzenlemelerle çözülrken, sivil toplum örgütleri ve demokratik katılımın oluşturduğu “**hakemlik**” kurumlarına başvurulabilir.

Seçilmiş Organların Etkinliği ve Örgütsel Yapı

Yerel yönetimlerin seçilmiş görevlilerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma koşullarını açık ve net olarak belirleyen düzenlemeler yapılmalıdır. Yerel yönetimlerde hizmetlerin etkin ve verimli yapılabilmesi için uygun bir örgüt yapısı ve idari yapılanmanın geliştirilmesi gereklidir.

Hizmetlerin Üretilmesi ve Dağıtılması

Kamusal ve kamusal olmasa da yerel için önemli hizmetler, yerel yönetimler sorumluluğunda üretilmelidir. Hizmet üretimi, “sosyal yararlar” öne alınarak gerçekleştirilmelidir. Hizmetlerin denetiminde, iç denetimle birlikte bağımsız ve özerk bir denetim kuruluşu da görev almalıdır.

Mali Kaynaklar

Yerel yönetimlere, yetki alanlarına giren görevlerle ilgili “mali kaynaklar” siyasi görüş gözetmeden sağlanmalıdır. Ayrıca yerel yönetimlerin “**üretici belediyeçilik**” anlayışıyla kendi kaynaklarını yaratması gerekmektedir. Yerel yönetimler, toplum yararına bedeli karşılığı hizmet verebilir. Yerel yönetimler mali kaynaklar konusunda şeffaf olmalı, öz gelirleri dışındaki borçlanma v.b. kaynak yaratma süreçlerinde dışa bağımlılıktan kaçınmalı ve her zaman halkın bilgi ve onayına başvurulmalıdır.

İnsan Gücü-Kadro

Yerel yönetimin personel sistemi; işe göre nitelikleri belirlenmiş personelin çalışma koşulları, güvenceleri açısından homojen, ücret ve sorumlulukları açısından farklı bir yapılanma olmalıdır.

Personel Eğitimi

Personel eğitim ihtiyacı saptanarak, eğitim program ve planları uygulanmalıdır. Eğitimin sürekli bir eylem olduğu gerçeğinden hareketle; eğitim kurumlarından, meslek odalarından, sivil toplum örgütlerinden faydalanılmalıdır.

Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının İstihdamı

Ülkemizde eğitimli işsizlik oranı %20'lere varmaktadır. Bu oran TMMOB ortamında yeni mezun mühendis, mimar, şehir plancıları arasında %30'ları geçmektedir. Ayrıca başka iş kollarında çalışmak zorunda olan meslektaşlarımız, bu oranlara dâhil değildir. Öte yandan: yerel yönetimlerde mühendis, mimar, şehir plancısı istihdamı, gelişmiş ülkelerin çok altındadır. Birçok belediyede teknik eleman hizmetleri tekniker-teknisyen kadrolarıyla yürütülmektedir. Oysa; planlama, projelendirme, tasarım, uygulama, denetim ve değerlendirme aşamalarında, doğal ve kültürel varlıkların korunmasında, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama disiplinlerinin önemi ortadadır. Yerel yönetimlerde, mühendis, mimar ve şehir plancısı istihdamı bu değerlendirmeye ele alınmalı ve kadroları arttırılmalıdır.

SOSYAL-TOPLUMCU BİR YEREL YÖNETİM VE YAŞANABİLİR KENTLER İÇİN ÖNERİLERİMİZ

Yerel yönetimler, siyasal katılımın ve doğrudan demokrasinin geliştirildiği toplumsal süreçlerin alanı olarak ele alınmalıdır. Böylesi bir yerel yönetim alanının yaratılması öncelikle halkın örgütlü katılım ve denetiminden geçmektedir. TMMOB; halkın siyasal temsiline değil, siyasetten dışlanmasına dayanan ve örgütsüzleşmesini dayatan mevcut sürece karşı, halkın demokratik katılım ve denetim kanallarının açıldığı yeni bir siyasal ortamın yaratılmasının önemine inanmaktadır.

Bu doğrultuda;

- Toplumsal çıkarların korunmasında,
- Kente karşı sorumluluk duyulmasında,
- Kentli bilincinin sağlanmasında,
- Doğaya karşı sorumlulukların yerine getirilmesinde,
- Bilginin paylaşılmasında,
- Kent yöneticilerinin denetlenmesinde,
- Kentsel hizmetlerin ihtiyaçlar ve haklar ekseninde ele alınmasında,

Etkin ve Üretken Bir Politikanın Hayata Geçirilmesi Gerekmektedir!

Demokratik katılım ve denetimi gerçekleştirmek için;

- Siyasi Partiler Yasası değiştirilerek, toplumun tüm kesimlerinin temsiline, tüm halkın demokratik adaylığına ve onayladığı adaylara engel teşkil eden düzenlemeler kaldırılmalıdır. Her bireyin eşit ve özgür bir şekilde katılabildiği veya temsil edildiği, seçimlere ilişkin tüm barajların kaldırıldığı, demokratik bir seçim sistemi kurulmalıdır.
- Yerel yönetim karar alma süreçlerine halkın demokratik ve doğrudan katılımını sağlayacak ölçek ve büyüklükte mekanizmalar kurularak halkın katılımı kurumsallaştırılmalıdır.

- Yerel yönetimler, katılım ve denetimde demokratikleşmeyi içselleştirmelidir. Halkın kamu bilgisine erişimi, kararlara ve alınan kararların uygulamalarını denetleme süreçlerine katılımı kolaylaştırılmalıdır.
- Kentleşme ve planlama alanında “**kent ve çevre suçu**” kavramı geliştirilmeli, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını belirleyen yasal düzenlemelerde bu kavram ve ilkeler belirlenmelidir.

İnsanlık onuruna yaraşır, sağlıklı bir çevrede yaşam için;

- Yerel yönetimler, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve yardım gibi temel ‘kamu hizmetlerine’, kamusal alan sorumluluğu ile yaklaşmalıdır. Bugün kentlerimizde ve yerel yönetimlerinde, yapısal bir programın dayanağı olarak uygulanan yeni liberal politikalar ve özelleştirme sürecinin karşısında, temel kamu hizmetlerinde kamucu bir yaklaşım tesis edilmelidir.
- Kentsel kamu hizmetlerinin, girişimcilerin kar amacıyla yerine getirdiği bir faaliyet olarak ticarileştirilmesini dayatan özelleştirme anlayışı reddedilmeli, kentlerde yaşayanlar “müşteri” değil, kentsel hizmetlere eşit ulaşma hakkına sahip insan olarak görülmelidir.
- Elektrik, su, doğalgaz, temiz hava, ulaşım, haberleşme gibi temel insan ihtiyaçlarının karşılanmasında, kar amacı gütmeyen, arz güvenliğini temel alan, ucuz, kesintisiz, temiz hizmet üretme anlayışı geliştirilmelidir.
- Kentlerimizin su havzalarında yaşanan yoğun yapılaşmanın önüne geçilmelidir. Uluslararası düzeyde stratejik önemi önümüzdeki yıllarda giderek artacak ve temel bir insan ihtiyacı olan suyun temin edildiği kaynaklar ve havzalar “koşulsuz ve istisnasız” korunmalıdır.
- Topluma ait bu kaynaklardan elde edilen suyun ticari bir meta haline getirilmesi kabul edilemez. Suyun her türlü kirlenmeden arındırılarak en ekonomik tercihler dahilinde halka ulaştırılması sağlanmalıdır.
- Sağlıklı, kaliteli yaşam ve çalışma alanlarının oluşturulmasında toplumun kolektif aklını ve irade etkinliğini temsil etmeyi amaçlayan planlamayı, toplumsal yaşamın tüm alanlarına sokacak bir süreç başlatılmalıdır.

- Kentte yaşıyan farklı sosyal kesimleri bölen, parçalayan değil, ortak yaşam ve dayanışma bilincinin geliştirildiği yeni kamusal mekan ve yapılar üretilmelidir.
- Kentlerimizde ve yakın çevrelerinde bulunan kamuya ait arazi ve yapıların satışı ya da özelleştirilmesi yöntemleri ile elden çıkarılmasına son verilmelidir. Geçen beş yıllık dönemde günü kotarmak amacıyla hızla elden çıkarılan kamu arazi ve yapılarının yerine, sosyal donatı ve teknik altyapı hizmetlerinin görülebileceği alanlar için yeni kamulaştırmalar yapılmalıdır.
- Halkın gıda güvencesi ve güvenli gıda tüketimi temel bir haktır. Gerek bu hakkın temini, gerekse bilinçli gıda tüketimi ve üretimi için gıda denetimlerine yönelik politikalar saptanmalı ve uygulanmalıdır.
- Koruyucu sağlık hizmetlerini temel alan, parasız sağlık ve sosyal hizmet uygulamaları hayata geçirmelidir.
- Yaşlılar için özel programlar geliştirmeli, sağlıklı yaşlanmanın koşulları yaratılmalı, ihtiyaç sahiplerinin koruma altına alınması sağlanmalıdır.

Başka türlü bir kentsel dönüşüm ve barınma hakkı için;

- Kentsel dönüşüm projeleri bugüne kadar görülen rant odaklı uygulamaların aksine, demokratik ve katılımcı bir anlayışla yaşama geçirilmeli, halkın barınma ihtiyacı temelinde, ödeme gücü düşünülerek düzenlemeler yapılmalıdır. Kentsel dönüşümün, kentin gecekondü mahallerinde yaşıyan emekçi sınıfların sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik gelişmelerine olanak sağlayacak yeni bir politika olarak tasarlanması gündeme alınmalıdır.
- Kentsel dönüşüm projeleri, kültürel, tarihi, yerel ve özgün dokuyu koruma ve halkın çıkarları temelinde kurgulanmalı, rant politikalarına dayalı kentsel dönüşüm projeleri reddedilmelidir.
- Kentlerde yerel yönetim veya merkezi idare, konut üretimi konusunda kar amacı güden müteahhit bir ticari kuruluş gibi çalışmamalı, gerçekten ihtiyacı olan kesimler için sosyal amaçlı konut üretme ve edinme süreçleri egemen kılınmalıdır.

- Özellikle kent yoksullarının yaşadığı bölgelerde, kentsel dönüşümün mekansal değişimi öngördüğü kadar, kültürel ve sosyal bir dönüşümü, iyileşmeyi hedeflemesi de gerekmektedir. Dönüşüm; kültürel, sosyal ve sağlık tesisleri gibi donatı alanlarındaki eksikliklerin giderilmesi ile başlanmalıdır.
- Dönüşüm projelerinin geliştirildiği alanlarda yaşayan halk, bu yaşam alanlarından uzak, sağlıklı başka bir ortamda yeniden iskan edilmemelidir.
- Dönüşüm bölgelerinde ev sahibi olmayan, kiracı sakinlerin de barınma hakkı göz ardı edilmemeli, onların da barınma haklarını gözetim düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ülkemiz taşınmazlarının, arsa ve arazilerinin, “Dönüşüm Alanları Yasa Tasarısı” ile ulusal ve uluslararası piyasalarda satılabilir mal haline getirilmesi ve Mortgage Yasası kanalıyla da satılmasına yönelik girişim ve düzenlemeler iptal edilmelidir.

Her türlü afet olasılığına hazır olabilmek için;

- Deprem yanı sıra, çevreye uyumsuz, kontrolsüz, plansız büyüyen yerleşim alanlarımızda sıkça yaşanan sel olayları ile büyük orman yangınları da afetler arasında sayılmalıdır.
- Afet tehlike ve risklerini dikkate alan afete duyarlı planlama yaklaşımının geliştirilmesi ve yerbilimsel verilerin planlamaya entegrasyonu sağlanmalıdır.
- Kentlerde afetlerden korunmak ve zararlarından en az etkilenmek amacıyla “**Afet Risk Yönetimi**” anlayışı benimsenmeli, öncelikle afet riski olan bölgeler tespit edilmeli ve başta deprem olmak üzere, her türlü afet riski olan bölgede, söz konusu riskleri azaltacak önlemler gecikmeksizin alınmalıdır. Tüm kentlerimizde kapsamlı afet yönetim planları hazırlanmalı ve gecikmeksizin uygulama olanakları yaratılmalıdır.

Kentsel ulaşımında etkin çözümlerin sağlanması için;

- Kentsel ulaşım, özelleştirilme ve ticari bir işletme anlayışıyla değil, kamusal bir hizmet olarak ele alınmalı, çevremizi olumsuz etkileyen ototol

ve kara taşımacılığının yerine toplu ulaşım olanak ve araçları ile değişik ulaşım türlerinin geliştirilmesi ve toplumun özendirilmesi sağlanmalıdır.

- "Lastik tekerlekli araç" değil, "insan" odaklı politika ve projeler ile sorunlara çözüm yolları aranmalıdır. Halen kentsel ulaşım da hakim sistem olan özel araç odaklı çözümler yerine toplu taşımacılığa önem veren ulaşım sistemleri planlanmalı, raylı ve denizyolu ulaşım sistemlerinin geliştirilmesine öncelik verilmelidir. Özel araçlarla seyahat hacminin azaltılması amaçlanmalı, lastik tekerlekli sistemler, zaman içinde raylı ve denizyolu toplu taşıma olanaklarını bütünleyen sistemler haline getirilmelidir.

- Kent nazım planı ile bütünlük olarak hazırlanmamış, kentsel ulaşım planı olmadan, herhangi bir ulaşım türünü seçmek, kalıcı bir ulaşım yatırımına girişmek ve ona öncelik vermek, kente ve kentliye karşı işlenmiş bir suç olarak tanımlanmalıdır.

- Hazırlanan ulaşım etütleri bilimsel temele dayalı araştırmaları içermelidir.

- Kentin kaderini etkileyecek büyük projeler halkın, kentlinin tartışmasına açılmalıdır. Meslek odalarının, uzman kişilerin ve üniversitelerin görüşleri mutlaka alınmalıdır.

- Ulaşım sistemi, yolcuların yolculuk ihtiyaçlarına en uygun şekilde aktarma yapmalarına imkan verecek bütünlük bir sistem olarak tasarlanmalıdır.

- Ulaşım araçlarının yarattığı gürültü, hava kirliliği ve çevre sorunlarından kaynaklanan olumsuzluklar en aza indirilmelidir.

- Kent içi ulaşım da, emekçi sınıfların yaşadığı semtler için “**pozitif ayrımcılık**” olarak tanımlanabilecek düzenlemeler yapılmalı, bu bölgelerde yaşayan insanlar ulaşım hizmetlerinden ücretsiz ya da sembolik ücretlerle yararlanmalıdır. Benzer uygulama ve politikalar, öğrenciler için de hayata geçirilmeli, yaşlılar ve engelliler de ulaşım planlamasının dayandığı temel politikanın başat unsurları olmalıdır.

- Yollar, meydanlar ve tüm kentsel açık alanlar sosyal mekanlar olarak algılanmalı ve bu anlayış çerçevesinde düzenlenmelidir.

Çevresel, doğal, kültürel ve tarihi mirası korumak ve geliştirmek için,

- Kentlerin tarihi ve kültürel değerlerinin korunması, geliştirilmesi, gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır.
- Tarihsel ve kültürel geçmişimizin kentlerdeki varlıklarına yönelik her türlü olumsuz eylemin zeminini sağlayan, tahrip ve yok edilmelerinin önünü açan, bu tarz kamusal değerlerimizin rantsal dönüşümünü hedefleyen yasal düzenlemeler kaldırılmalıdır.
- Bu değerlerin korunmasında öncelikli toplumsal bilincin geliştirilmesi yönünde politikalar tesis edilmelidir.
- Kente dair ortak değerlere, kentsel tarihi dokuya ve çevreye yönelik zararlar, kente karşı suç olarak görülmeli ve gereği yapılmalıdır.
- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hükümleri doğrultusunda verimli tarım arazileri korunmalı ve yapılaşmaya açılmamalıdır. Mera, yaylak, orman ve 2B alanlarından belediye sınırları içinde kalanlar yerel yönetimlerce korunmalıdır.
- Yapılan imar planları ve plan değişikliklerinde, gerek kamu yararı gerekçelerini öne sürerek ve gerekse gerekçeleri açıklanmadan rant amaçlı olduğu rahatlıkla anlaşılan mutlak tarım arazilerinin kolaylıkla ortadan kaldırılmasına yönelik uygulamalara son verilmelidir.
- Geri dönülemez bir noktaya gelmeden, kent ekosistemlerine, kent ormanlarına ve diğer tüm doğal kaynakların tahrip edilmesine son verilmelidir.

Kadınların, çocukların, engellilerin, yaşlı ve yoksunların toplumsal yaşama tam ve eşit yurttaşlar olarak katılımı için;

- Kent ortamında örneğin; kentsel ulaşım hizmetlerinin, yolların, kaldırımların, kamuya açık yapıların ve kullanım alanlarının düzenlenmesinde engelli bireylerin hak ve ihtiyaçlarına uygun standartlarda tasarımlar yapılmalıdır. Bu noktada, engellilerle ilgili yasal düzenlemelerde öngörülen koşulların yerine getirilmesi yerel yönetimler için öncelikli bir görev olmalıdır. Örnek nitelikli, sürekliliği olmayan ve

sınırlı alanlarda yapılan uygulamalarla yetinilmemeli, kentin bütününde, tüm yaşam alanlarında bu standart uygulamaların hayata geçirilmesi için gerçekçi programlar oluşturulmalıdır.

- Engelli yurttaşlarımızın tüm kamusal alanlarda eşit olarak var olabilmeleri için mekânsal tasarım ilkeleri geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
- Toplumcu bir bakış açısıyla, engelli kentlilere yönelik sosyal hizmet uygulamaları geliştirilmelidir. Belediyelerce hazırlanan proje, uygulama ve hizmetlerde engelliler için pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.
- Çalışamayan engellilerin kamu hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Kadınların kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri, güvenli ve özgür hissedecekleri,
- Çocukların ve gençlerin sportif, kültürel ve sanatsal gelişimlerini sağlayabilecekleri ortamlar ve mekânlar üretilmelidir.

